

Plan och riktlinjer

för organiserad frivillig hälsokontroll avseende paratuberkulos hos nötkreatur

Utformade av Gård & Djurhälsan Sverige AB i enlighet med kraven i Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:17) om frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur.

1. Kontrollprogrammets uppgifter

1.1. Syfte

Kontrollprogrammet är ett förebyggande smittskyddsprogram som har till syfte att:

- kontrollera och förebygga förekomst av paratuberkulos hos nötkreatur
- skapa förutsättningar för att övervaka och upptäcka förekomst av paratuberkulos hos nötkreatur genom rekrytering av besättningar med avelsverksamhet och livdjursförsäljning till kontrollprogrammet
- skapa underlag för att friförklara svenska nötkreatur från paratuberkulos
- skapa underlag för att i internationella sammanhang ge information om läget i svensk djurhållning avseende paratuberkulos hos nötkreatur

1.2. Målsättning

Kontrollprogrammets målsättning är att:

- minska risken för introduktion och smittspridning av paratuberkulos i Sverige
- möjliggöra en säker livdjurshandel mellan nötkreatursbesättningar
- utföra en optimal övervakning för paratuberkulos i anslutna besättningar
- bidra till god hälsa och hög djurvälstånd i den svenska mjölk- och nötköttsproduktionen

1.3. Uppgifter

Kontrollprogrammets uppgifter är att:

- erbjuda anslutning för djurhållare med nötkreatur inklusive bison, vattenbuffel och jak
- arbeta för att öka antalet anslutna besättningar
- övervaka att anslutna djurhållare följer kontrollprogrammets regler i enlighet med 7

- informera veterinärer och djurhållare om kontrollprogrammet och om den kliniska bilden av sjukdomen
- förmedla kunskap och ge rådgivning om smittskydd för att minimera risker för överföring av paratuberkulos
- provta nötkreatur enligt 9.2.
- dokumentera och sammanställa uppgifter om besättningar anslutna till kontrollprogrammet och rapportera till Jordbruksverket och vid behov till SVA
- informera veterinärer om rutiner kring provtagning inom kontrollprogrammet

1.4. Avgränsning

Kontrollprogrammet omfattar inte hur en misstanke om eller konstaterad smitta ska hanteras. Om en sådan situation uppkommer övergår ansvaret på Jordbruksverket i enlighet med epizootilagen. Epizootisjukdomen paratuberkulos hanteras i enlighet med gällande bestämmelser (epizootilagen (1999:657), epizootiförordningen (1999:659) och Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2012:24) om anmälningspliktiga djursjukdomar och smittämnen).

1.5. Varaktighet

Huvudmannen avser att ansvara för kontrollprogrammet tills vidare. Huvudmannen ska minst sex månader före årsskifte muntligen och skriftligen anmäla till Jordbruksverket om man inte längre vill ansvara för kontrollprogrammet.

2. Kontrollprogrammets organisation

2.1. Huvudman

Gård & Djurhälsan Sverige AB är huvudman för kontrollprogrammet och ansvarar för att kontrollprogrammet genomförs enligt fastställda plan och riktlinjer och i enlighet med Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:17) om frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur. Huvudmannen ansvarar även för att den personal som anlitas inom kontrollprogrammet har den kompetens som krävs enligt 10.1. samt får de arbetsinstruktioner som krävs.

Huvudmannen åtar sig att se till att djurhållare över hela landet har möjlighet att ansluta sig till kontrollprogrammet samt att kontrollbesök kan genomföras inom fastlagda ramar enligt 9.2. Detta uppnås genom att huvudmannen fortlöpande utbildar

kontrollpersonal över hela landet med information och arbetsinstruktion i samband med kontrollbesök inom kontrollprogrammet.

2.2. Kontrollsektion

Affärsområdet Djurhälsa Djurvälfärd inom Gård & Djurhälsan är kontrollsektion och ansvarar för kontrollprogrammets ledning, personal, förvaltning, planering, genomförande och uppföljning.

2.3. Kontrollsektionens personal

Ansvarig veterinär för kontrollprogrammet är chefen för affärsområde Djurhälsa Djurvälfärd på Gård & Djurhälsan, se bilaga 2, som utser den eller de som arbetar med kontrollprogrammets ledning, planering, genomförande, kalibrering och uppföljning.

2.4. Kontrollpersonal

Kontrollpersonal anlitas av djurhållaren för kontrollbesök. Djurhållaren får i möjligaste mån välja utförare av kontrollbesöket. För behörighet att utföra kontroll inom kontrollprogrammet ska behörighetskraven enligt 10.2. uppfyllas samt antagna plan och riktlinjer för kontrollprogrammet följas.

Kontrollpersonal som inte uppfyller sitt åtagande att följa antagna plan och riktlinjer samt instruktioner ska uteslutas från verksamhet i kontrollprogrammet.

2.5. Samarbetsnämnd

Till kontrollprogrammet finns en rådgivande samarbetsnämnd knuten. Nämnden ska ha den sammansättning och instruktion som anges i bilaga 3 och som Jordbruksverket fastställer.

3. Finansiering

Kontrollprogrammet är helt eller delvis finansierat genom djurhållaravgifter. Djurhållarna betalar en årlig anslutningsavgift, som fastställs av huvudmannen.

4. Rapportering

Huvudmannen lämnar senast tre månader efter verksamhetsårets utgång en årsredogörelse över verksamheten inom kontrollprogrammet inklusive samarbetsnämnden till Jordbruksverket. Årsredogörelsen ska innehålla:

- uppgifter om antal anslutna besättningar
- en sammanställning över anslutna besättningsars status
- uppgifter om eventuella övergripande förändringar
- en sammanställning över besättningsbesök inom kontrollprogrammet
- en analys av arbetet i kontrollprogrammet
- planer för den fortsatta utvecklingen av kontrollprogrammet

5. Huvudmannens journalföring och register

Huvudmannen för ett register över anslutna besättningar i en databas. Databasen innehåller identitetsuppgifter på djurhållare så som namn, produktionsplatsnummer, adress, telefonnummer, datum för anslutning samt status i kontrollprogrammet, datum och resultat av utförda kontrollbesök, undersökningsresultat, inskickad djurägarförsäkran samt övriga för kontrollprogrammet nödvändiga uppgifter.

Besättningsregistret hålls tillgängligt för frågor som bedöms vara till nytta för djurhållarna och branschorganisationerna, dock ej enskilda besättningsarnas hälsostatus och provtagningsresultat. Djurhållaren kan på begäran få ta del av besättningsens egna uppgifter och analysresultat.

Djurhållaren godkänner i samband med anslutning på anslutningsblanketten att deras personuppgifter hanteras i enlighet med förordning (EU) 2016/679 (EU:s dataskyddsförordning) och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Uppgifterna sparas för anslutna besättningar samt fem år efter utträde ur kontrollprogrammet.

6. Anslutning

6.1. Kriterier

Djurhållare med nötkreatur inklusive jak, bison och vattenbuffel kan ansluta sin besättning till kontrollprogrammet. Nedan benämns samtliga djurslag som kan anslutas för nötkreatur.

6.1.1. Huvudmannen kan, om särskilda skäl föreligger, neka anslutning. Upprepade överträdelser som lett till uteslutning kan ses som särskilt skäl liksom om kontrollpersonalen finner uppenbara brister ur smittskydds- eller djurskyddssynpunkt.

6.2. Anslutningsförfarande

Djurhållare ansöker om anslutning till kontrollprogrammet hos huvudmannen. Anslutning till kontrollprogrammet sker i form av en skriftlig förbindelse (bilaga 4) och djurägarförsäkran (bilaga 5) där djurhållaren anger antal nötkreatur som finns i besättningen, ålder på dessa samt besättningens djurkontakter.

6.2.1. Om inget annat överenskommits mellan djurhållaren och huvudmannen, gäller förbindelsen per kalenderår och förlängs automatiskt ett år i taget såvida inte skriftlig uppsägning har skett senast två månader före årets utgång.

6.3. Återanslutning till kontrollprogrammet

Djurhållare som utesluts enligt 8.2. eller som självmant utträder ur kontrollprogrammet enligt 6.2.1. kan anslutas till kontrollprogrammet tidigast efter ett år.

7. Djurhållarens åtaganden

7.1. Grundläggande åtaganden

7.1.1. Djurhållare med anslutna besättningar ska i god tid initiera och lämna tillträde åt kontrollpersonalen till samtliga områden och anläggningar där djur hålls och platser där kadaver, foder och avfall m.m. som kan sprida smitta finns eller som för övrigt har betydelse för kontrollprogrammet. Djurhållaren ska medverka till att kontrollpersonalen får del av samtliga handlingar och uppgifter som kan vara av betydelse för verksamheten i kontrollprogrammet.

7.1.2. Djurhållare med anslutna besättningar ska hålla djurhållningen öppen för kontrollbesök enligt 7.1.1. vid ett tillfälle per år under tre år samt vid utökad provtagning.

7.1.3. Djurhållare med anslutna besättningar ska årligen inkomma med underlag för djurkontakter, så kallad djurägarförsäkran, se bilaga 6 till huvudmannen.

7.1.4. Djurhållare med anslutna besättningar ska vid misstanke om paratuberkulos, till exempel vid symtom som avmagring eller långvarig diarré, omgående kontakta sin besättningsveterinär eller kontrollpersonal.

7.1.5. Djurhållare med anslutna besättningar ska hålla nötkreatur åtskilda från andra idisslare och kameldjur (ej nos- eller gödselkontakt) såväl på bete som under stallsäsong. Om detta inte är möjligt ska andra idisslare och kameldjur över 24 månaders ålder provtas på samma sätt som nötkreaturen i besättningen.

7.1.6. Djurhållare med anslutna besättningar ska obducera de nötkreatur, andra idisslare och kameldjur som dör eller avlivas i besättningen och där paratuberkulos inte kan uteslutas.

7.1.7. Djurhållare med anslutna besättningar ska följa Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll (SDS) krav vid införsel eller import av djur, sperma eller embryon från andra länder.

7.1.8. Djurhållare med anslutna besättningar ska hålla nötkreaturen individuellt märkta i enlighet med gällande lagstiftning.

7.1.9. Djurhållare med anslutna besättningar ska följa kontrollprogrammets anvisningar, regler och beslut de skyldigheter och villkor som anges i plan och riktlinjer för kontrollprogrammet och som godkänts av Jordbruksverket.

7.1.10. Djurhållare med anslutna besättningar ska på begäran lämna Jordbruksverket tillträde till samtliga områden och anläggningar där djur hålls och platser där kadaver, foder och avfall m.m. som kan sprida smitta finns eller som för övrigt har betydelse för kontrollprogrammet. Djurhållaren ska medverka till att Jordbruksverket får del av samtliga handlingar och uppgifter som kan vara av betydelse för verksamheten i kontrollprogrammet enligt lagen (2006:807) om kontroll av husdjur, m.m.

7.1.11. Djurhållare med anslutna besättningar ska erlagga en årlig avgift till huvudmannen. Avgiften fastställs av huvudmannen.

7.2. Åtaganden vid försäljning och inköp av nötkreatur

Försäljning av nötkreatur är tillåtet från besättningar anslutna till kontrollprogrammet.

Inköp av nötkreatur får endast ske från anslutna besättningar med samma eller högre hälsostatus. Alla inköpta djur ska rapporteras i djurägarförsäkringen.

Vid misstanke om smitta som kan medföra sjukdom i mottagande besättning får inte nötkreatur säljas. Veterinär ska kontaktas omgående.

7.3. Åtaganden vid kontakt med andra nötkreatur

För utställningar och sambeten, krävs att alla besättningar är anslutna i kontrollprogrammet och har samma hälsostatus. Alla kontakter med nötkreatur, andra idisslare och kameldjur ska rapporteras i djurägarförsäkrans.

7.4. Åtaganden vid kontrollbesök

Djur som ska provtas ska kunna fixeras på ett säkert sätt för både djur, djurhållare samt kontrollpersonal. Djurhållaren ska tillhandahålla den arbetsinstruktion och det provtagningsmaterial huvudmannen skickat ut. Provtagningen ska genomföras enligt skriftliga instruktioner från huvudmannen.

8. Konsekvenser vid överträdelse av åtaganden

8.1. Överträdelse av åtaganden enligt 7

I händelse av överträdelse av djurhållarens åtaganden i punkt 7 gör huvudmannen bedömningen om dessa kan anses som ringa. Om så inte är fallet utesluts djurhållaren ur kontrollprogrammet. Alla överträdelser oavsett grad och vidtagna åtgärder registreras i huvudmannens journalföringssystem.

8.2. Uteslutningsförfarande

Uteslutning av djurhållare beslutas av huvudmannen. Huvudmannen meddelar djurhållaren beslutet om uteslutning skriftligt där skäl anges. Skäl för uteslutning kan till exempel vara utebliven betalning av anslutningsavgift eller vägran att upplåta djurhållningen för kontrollbesök.

9. Kontrollbesök

9.1. Innehåll

Efter anslutning till kontrollprogrammet enligt 6.2. skickar huvudmannen arbetsinstruktion, sjukdomsinformation och provtagningsmaterial till djurhållaren.

Djurhållaren anlitar behörig kontrollpersonal enligt 10.2. för utförande av kontrollbesök.

I samband med kontrollbesök sker träckprovtagning av samtliga nötkreatur över 24 månaders ålders, enligt arbetsinstruktion i bilaga 7, samt kontroll av:

- innehav av antalet nötkreatur, övriga idisslare och kameldjur i besättningen
- identitet på samtliga provtagna djur
- hälsotillstånd på samtliga provtagna djur

Om nötkreatur hålls tillsammans med andra idisslare eller kameldjur (nos- och gödselkontakt är möjlig) ska samtliga av dessa, som är över 24 månaders ålder, provtas på samma sätt som nötkreatureren i besättningen.

Kontrollerade punkter intygas av både djurhållare och kontrollpersonal på protokollet för kontrollen. Kontrollpersonalen ansvarar för att remiss, bilaga 8, används och att proverna skickas till anvisat ackrediterat laboratorium för analys.

Vid misstanke om paratuberkulos ska epizootilagstiftningen tillämpas.

9.2. Provtagningsintervall

Prov tas i anslutna besättningar enligt följande:

- Blodprov (serologi) tas med minst 12 månaders mellanrum till dess att alla djur i besättningen testat negativt vid två tillfällen. Om besättningen har köpt in importerade nötkreatur, andra idisslare eller kameldjur, krävs tre negativa besättningsprovtagningar med minst 12 månaders mellanrum för att uppnå högsta status.
- Blodprov tas på samtliga nötkreatur i besättningen som vid provtagningsstillfället är 24 månader eller äldre.
- Om nötkreatur hålls tillsammans med andra idisslare eller kameldjur (nos- och gödselkontakt är möjlig) ska samtliga av dessa, som är över 24 månaders ålder, provtas med samma provtagningsintervall som nötkreatureren i besättningen, men med träckprov som analyseras med PCR.
- Efter två serologiska provtagningar med negativt resultat, bedöms besättningen fri från paratuberkulos och blodprovstagningarna ersätts med årlig djurägarförsäkrans samt obduktion av nötkreatur, andra idisslare och kameldjur som dör i besättningen där paratuberkulos inte kan uteslutas. Motsvarande sker efter tre provtagningar om besättningen har köpt in importerade nötkreatur, andra idisslare eller kameldjur.
- Om ett serologiskt prov påvisar positiva reagenter gör SVA en bedömning utifrån epidemiologiska data om misstanke om epizootisjukdom föreligger och gör då en anmälan till jordbruksverket. SVAs bedömning görs genom kontakt med jordbruksverket och vid behov Gård och Djurhälsan.
- I besättningar med positiva serologiska reagenter görs en ny provtagning på samtliga djur i besättningen över 24 månader med träckprov. I händelse av positivt träckprov gör SVA anmälan om epizootisjukdom till jordbruksverket.

- Huvudmannen kan, efter riskbedömning, besluta om annat provtagningsintervall eller annan omfattning av provtagning i enskilda besättningar.

9.3. Dokumentation vid kontrollbesök

Vid kontrollbesöket kontrolleras och dokumenteras djurhållare, djurinnehav, djuridentiteter, provtagning, kontrollpersonal samt datum för kontrollbesök. Uppgifterna sparas i huvudmannens register, enligt 5.

9.4. Tilldelning av status

Tilldelningen av status görs efter negativ provomgång i kombination med kontroll av djurkontakter enligt djurägarförsäkran. Intyg på statusnivå skickas av huvudmannen till djurhållare.

Status i programmet tilldelas efter att alla djur, 24 månader och äldre i besättningen, har provtagits för paratuberkulos via blod och/eller träckprover, antikroppstest, odling eller PCR-test och testats negativt. Provtagningen sker årligen till dess att alla djur i besättningen testat negativt serologiskt vid två tillfällen. Efter första negativa provtagningen tilldelas B-status. Vid händelse av positiv reagent vid serologiskt prov med efterföljande negativt träckprov kvarstår besättningens B-status till nästa årliga provtagning. När besättningen haft två serologiskt negativa provtagningar tilldelas A-status, vilket är den högsta statusnivån.

Besättningar som har importerade nötkreatur, andra idisslare och kameldjur följer ett treårigt provtagningsprogram där statusen som tilldelas är C, B och A efter respektive negativ provtagning.

9.5. Oenighet

Vid oenighet mellan kontrollpersonal och djurhållare, ska ärendet tas vidare till kontrollprogrammets kontrollsektion. Både djurhållare och kontrollpersonal ska få möjlighet att ge sin syn på saken inför kontrollsektionen. Kontrollsektionen ska hantera ärendet skyndsamt.

9.6. Uteblivet eller försenat kontrollbesök

Djurhållaren är ansvarig för att kontrollbesök genomförs. Huvudmannen skickar en påminnelse cirka två månader innan sista dag för kontrollbesök. Om ordinarie

kontrollbesök eller återbesök inte utförts hos djurhållaren inom fastställt intervall enligt 9.2., får djurhållaren en anmärkning i databasen och ett meddelande om detta skickas till djurhållaren. Om inget kontrollbesök utförs kommer besättningen att stanna kvar på nuvarande statusnivå under förutsättning att djurägarförsäkringen årligen kontrolleras och godkänns av huvudmannen.

9.7. Särskilda händelser

Vid särskilda händelser, exempelvis kortvariga kontakter, gör kontrollsektionen en smittskyddsbedömning i varje enskilt fall och beslut om åtgärder fattas. Alla särskilda händelser dokumenteras i huvudmannens journalförningsprogram.

10. Kontrollpersonalens behörighet, åtagande och kalibrering

10.1. Behörighet

Provtagning och kontroll av djurhälsostatus i anslutna besättningar ska utföras av behörig kontrollpersonal.

Behörig kontrollpersonal har svensk veterinärlegitimation eller rätt att tillhandahålla veterinära tjänster i Sverige samt har tagit del av arbetsinstruktion och sjukdomsinformation från huvudmannen.

10.2. Åtaganden

Kontrollpersonalen ska vid varje kontrollbesök inom kontrollprogrammet:

- läsa arbetsinstruktion och sjukdomsinformationen från huvudmannen
- provta alla nötkreatur i besättningen över 24 månaders ålder, och om detta av någon anledning inte är möjligt, noga redovisa i protokollet varför provtagning ej kunnat ske
- provta alla andra idisslare och kameldjur över 24 månaders ålder som hålls tillsammans med nötkreaturen i besättningen (nos- och gödselkontakt möjlig). Om detta av någon anledning inte är möjligt, noga redovisa i protokollet varför provtagning ej kunnat ske
- kontrollera id-nummer på samtliga provtagna djur
- göra en hälsobedömning av besättningen med syfte att upptäcka djur med kliniska symptom på paratuberkulos såsom avmagring och diarré
- utfärda ett intyg om besättningens hälsostatus och antalet provtagna djur
- skicka tagna prover till anvisat laboratorium

- debitera huvudmannen för kontrollbesöket

10.3. Kalibrering

Behörig kontrollpersonal förväntas ha tillräckligt likriktad provtagningsmetod för att resultatet av provtagningen inte ska påverkas och det finns därför inte något behov av kalibrering

11. Information

Huvudmannen ska informera om kontrollprogrammet via hemsidor, nyhetsbrev, fackpress, fackmässor och dylikt. Ändringar, uppdateringar eller annan viktig information gällande kontrollprogrammet skickas till anslutna besättningar via e-post eller brev.

12. Andra undersökningar i kontrollprogrammet

Provtagning genomförs av samtliga nötkreatur, andra idisslare och kameldjur som dör eller avlivs i besättningen och där paratuberkulos inte kan uteslutas. Proverna utgörs av träck, kröslymfknota och ileum och proverna tas i samband med obduktion. Vid positivt analys svar tillämpas epizootilagstiftningen.

13. Ändringar

Huvudmannen ska, efter samråd med samarbetsnämnden, skriftligen föreslå ändringar i plan och riktlinjer till Jordbruksverket som därefter beslutar om ändringen.

14. Tillämpning av förvaltningslagen

Huvudmannen ska tillämpa förvaltningslagens regler i frågor om parts rätt att få tal del av uppgifter, om jäv samt om motivering av beslut, och att till beslutet ska bifogas information om hur beslutet kan överklagas.

2021-06-10
Sidan 12 av 12